

ОЦІННИЙ КОМПОНЕНТ В ЛЕКСИЧНОМУ ЗНАЧЕННІ СЛОВА

В. Д. ШИНКАРУК, доктор філологічних наук, професор, декан гуманітарно-педагогічного факультету

**Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ)**

E-mail: vashyn2010@ukr.net

Анотація. У статті проаналізовано думки мовознавців щодо категорії оцінки та визначення місця і ролі оцінного компонента в лексичному значенні слова; обґрунтовано, що оцінний компонент залежить від експресивного і стилістичного забарвлення слова, а конотація як експресивно маркований мікрокомпонент семантики є результатом оцінного сприйняття і відображення дійсності в процесах номінації; визначено, що оцінка є модальною рамкою, яка охоплює низку обов'язкових елементів (експліцитних та імпліцитних), зокрема таких, як суб'єкт оцінки, об'єкт оцінки, аксіологічний предикат, аспект оцінки, сам оцінний елемент і оцінний стереотип та шкалу оцінок.

Ключові слова: категорія оцінки, оцінний компонент, слово, лексичне значення слова, конотація

Актуальність (Introduction). Складність дослідження оцінки як лінгвістичної категорії полягає у її багатоаспектності. Вона постає передусім як проблема щодо засобів реалізації в конкретній мові. Кожна мова має свої засоби вираження оцінки, з-поміж яких виділяють лексичні, словотвірні, морфологічні, синтаксичні та ін. Проблема оцінки становить інтерес у різних за своїм ладом мовах у межах певного засобу її вираження або в цілому, бо вона спирається на різні національні оцінні стереотипи.

Досі однозначно не розв'язане питання про місце оцінного компонента в семантичній структурі слова та про його зв'язок з експресивністю і конотативністю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of resent researches and publications). Оцінка привертала увагу дослідників передусім як категорія логіки та лінгвістики [1, 2, 3, 4, 5 та ін.]. Незважаючи на те, що її вивченню в згаданих галузях науки присвячено багато праць, чимало проблем досі залишається об'єктом дискусій, інші потребують перегляду, уточнення чи адекватного витлумачення. Це зумовлено значною мірою складністю самої природи оцінки.

Мета (Purpose). Мета наукової статті – проаналізувати думки мовознавців щодо категорії оцінки та обґрунтувати визначення місця і ролі оцінного компонента в лексичному значенні слова.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, контекстно-ситуативний аналіз дискурсу.

Результати (Results). Категорія оцінки є однією з лінгвістичних категорій, в основу якої покладено вираження позитивного/негативного ставлення до подій, їхніх елементів чи аспектів здійснення.

Співрозмовники дуже уважні до виявів оцінного компонента в реченні і часто можна чути запитання “Це добре чи погано?”. Вони означають, що мовець недостатньо чітко висловив чи приховав свою оцінку, створивши цим самим комунікативний дискомфорт для співрозмовників.

Семантична категорія оцінки в українській мові дуже об'ємна і складно побудована, що надає мовцеві великий вибір засобів оцінки та способів її вираження. Часто оцінність наявна в реченні, не маючи спеціальних показників, вона впливає із загальних для співрозмовників понять, уявлень про те, “що таке добре, що таке погано” (пресупозиції).

У сучасному мовознавстві відомі два основні підходи до визначення місця та ролі оцінного компонента в лексичному значенні слова. Одні дослідники надають йому самостійного статусу. Так, В.А. Звегинцев вважав, що емоційно-експресивні елементи не входять до лексичного значення слова. Він, зокрема, зазначав: “Цілковито очевидно, що подібні додаткові експресивно-емоційні “співвідношення” не можуть бути поставлені в один ряд із тим предметно-логічним змістом слова, який зафіксований його значенням, не можуть входити як складники до значення слова, оскільки ці “співзначення” не є об'єктивними в мовному плані явищами” [6, с.170].

Цю думку поділяв і Є.Р. Кирилович. Він спирався на те, що емоційно-експресивні елементи можуть розвиватися незалежно від предметно-логічного змісту слова і виявлятися поза ним через звукове оформлення. У деяких випадках емоційні елементи пов'язуються не зі словом, а з тими предметами, явищами, що їх дане слово називає. Звернено увагу і на те, що внаслідок уведення емоційно-експресивних елементів у значення слова “відбувається змішування об'єктивних і суб'єктивних планів” [7, с.71].

Такий підхід можна було б прийняти за умови ототожнення семантичної структури слова тільки з її об'єктивно-змістовим аспектом, а також визначення того, що людина пізнає навколишній світ безвідносно до себе. Насправді ж у процесі пізнання вона не об'єктивно вивчає явища навколишнього світу, а сприймає й фіксує певні відношення між собою і пізнаними фактами, оцінює роль тих чи інших предметів, явищ у своєму бутті, зіставляє цінність об'єкта з деякими стереотипами за певною оцінною шкалою, яка відображає суспільно прийняті норми уявлень про добро і зло, корисне і шкідливе, гарне і погане. Саме це і спонукало інших мовознавців увести оцінне значення до семантики слова. Їхня позиція сформувала суть другого підходу.

Людина, закріплюючи за певним явищем, предметом слово, не тільки називає їх, а й виражає своє ставлення до них. “Слова – зауважує В.В. Виноградов, – перебувають у безперервному зв'язку з усім нашим інтелектуальним і емоційним життям” [8, с.21]. Причому у лексиці зафіксована не тільки суб'єктивна, а й суспільна оцінка. “Слово – продовжує вчений, – переливається експресивними барвами соціального середовища. Відбиваючи особливість (індивідуальну або колективну) суб'єкта мови, характеризуючи його оцінку дійсності, воно кваліфікує його як представника тієї чи іншої соціальної групи” [8, с.21].

Іншими словами, емоційно-експресивне відношення детерміноване світосприйняттям народу – носія мови, його культурно-історичним досвідом, системою наявних у суспільстві критеріїв оцінки.

Крім того, у сучасній семасіології простежуємо тенденцію досить широко інтерпретувати семантичну структуру слова. О.О. Потебня, розмежовуючи об'єктивне і суб'єктивне в семантиці слова, виділяв “дальше” і “ближче” його значення [9, с.118]. Д.М Шмельов розглядав семантичний склад слова як особливу форму відображення предмета дійсності в свідомості, “як відношення між звуковим комплексом і поняття та як віднесеність звукового комплексу до явищ дійсності” [10, с.55]. Він наголошував: “Важливим у слові є не тільки його “предметне” значення (поняттєвий зміст), а й експресивно-стилістичне забарвлення в широкому розумінні” [10, с.232].

Подібну думку висловлювали й інші дослідники. Так, наприклад, В.В. Виноградов вважав, що “значення слова визначає не тільки відповідність його тому поняттю, яке воно виражає, це значення залежить від експресивного і стилістичного забарвлення слова” [11, с.6]. О.С Ахматова також указує на те, що стилістичне забарвлення нашаровується на власне лексичне значення.

До структури лексичного значення вводить емоційно-експресивне забарвлення й українська дослідниця Л.А. Лисиченко. Вона розглядає слово як мовний знак, що є двобічно визначеним: його зміст зумовлений відношенням до позамовної дійсності та на таку двобічну залежність, до найістотніших і загальних елементів лексичного значення Л.А. Лисиченко зараховує:

1) семантичні компоненти, зумовлені позамовними факторами: предметно-поняттєву віднесеність слова та емоційно-експресивні елементи;

2) семантичні компоненти, зумовлені позамовними внутрішньомовними факторами: стилістичну характеристику слова, його властивість сполучатися з певним колом слів та словотвірні зв'язки [12, с.13-17].

Розуміння емоційно-експресивного забарвлення лексем як компонента їхньої семантичної структури спричинене тим, що, “крім номінативно-класифікаційної діяльності свідомості, яка обслуговує пізнавальні потреби людини, для неї настільки ж природно реагувати на світ емоційно, кваліфікуючи означуване як приємне чи неприємне, корисне чи шкідливе” [12, с.2-3].

Значно складнішим є співвідношення конотації й оцінки. В.Н. Телія висунула гіпотезу про те, що конотація як експресивно маркований мікрокомпонент семантики є результатом оцінного сприйняття і відображення дійсності в процесах номінації [13, с.21].

Вибір оцінної діяльності свідомості як базового фактора вивчення конотативного аспекта семантики номінативних одиниць зумовлений основною функцією конотації – функцією впливу, безпосередньо й тісно пов'язаною із прагматикою мови. Цей вплив досягається у процесі повідомлення співбесідникові про певну важливість для адресата цінності того елемента або фрагмента дійсності, про який ідеться.

Оскільки експресивне забарвлення найбезпосередніше пов'язане з аксіологічним відношенням, то резонно розглянути його структуру для того, щоб установити, у якій формі вона організує конотацію і яка специфіка цього відношення як конструктивного компонента, що визначає її природу і функцію.

Оцінна діяльність свідомості – це діяльність прагматична (прагматика у витлумаченні Ч. Пірса і Ч. Морріса, тобто як діяльність, що опредметнюється в самих актах виробу знаків, у чому й виявляється те чи інше ставлення до них). Суб'єктом цінності мовленнєвої діяльності може бути окрема особа, соціальний колектив, частина соціуму або соціум у цілому, з позицій якого кого-, що-небудь оцінюють. Це виявляється у виборі тих або інших засобів вираження у процесі організації висловлення. Отже, вибір того чи іншого засобу відбувається в мовленні, через що його кваліфікують як мовленнєвий вчинок [13, с.31].

Заслуговує на увагу міркування дослідників про відмінність в характеристиках суб'єкта оцінки, що входить до денотативного макрокомпонента значення, і суб'єкта оцінки, що оцінює і міститься в конотативному макрокомпоненті, тобто того, що співхарактеризує означуване, виражаючи емотивне до нього ставлення. Відмінність суб'єкта оцінних висловлень від суб'єкта експресивно забарвлених висловлень і відповідно – суб'єкта оцінного значення від суб'єкта експресивно забарвленого значення, тобто суб'єкта, що входить до конотативного макрокомпонента цього значення, детермінована в цілях, які переслідує перший або другий. Відмінність в цілях, у свою чергу, передбачають відмінності у співвідношенні суб'єктивного й об'єктивного факторів у процесі оцінювання, у виділення ознак, істотних для суспільної практики членів мовного колективу, або ознак, релевантних для вираження емотивного ставлення суб'єкта мовлення до позначуваного в ній об'єкта. Власне оцінні висловлення спрямовані на повідомлення про ціннісну значущість для автора мовлення позначуваного у висловленні. Це потрібно для того, щоб реципієнт прийняв думку автора мовлення як об'єктивну. Експресивно забарвлені висловлення передують іншу мету: вони створені для того, щоб на реципієнта емотивно, із суб'єктивних позицій – передати думку автора мовлення, посилюючи оцінку оцінкою деяких деталей у самому позначуваному [13,с.32].

Конотація – це також “додаткове значення слова, його супутні семантичні чи стилістичні відтінки, які накладаються на його основне значення, служать для вираження різних експресивно-емоційних обертонів...” [14,с.16-18]. Відразу ж зауважимо, що майже в такому самому значенні, що і конотація, вживається термін “забарвлення” (функціонально-стилістично-стилістичне, експресивно-емоційне, емоційно-оцінне та ін.) [14, с.16-18].

Е.В. Кузнєцова до додаткових компонентів лексичного значення, що не входять до його поняттєвого змісту, а утворюють конотативну частину зараховує внутрішню форму, елементи експресивно-стилістичного характеру, що несуть інформацію про соціальну оцінку явищ, та соціально-психологічні асоціації, пов'язані з тим чи іншим словом [15,с.26].

Інші вчені пояснюють виникнення конотацій, які супроводжують мовні одиниці, певними асоціаціями і сферами вживання. І хоча при цьому конотативні елементи вважаються складовими лексичного значення, вони одночасно інтерпретуються як “дещо додаткове і стороннє – свого роду ярлик, прикріплений до речі, фірмова етикетка...” [15, с.43]. В.К. Харченко, визначаючи структуру конотації, стверджує, що вона складається із сукупності конотативних ознак: оцінності, образності, експресивності й емоційності, які взаємозв'язані і разом з тим протистоять одна одній [16,с.66]. Наведені ознаки подекуди зміщуються, однак простежується і їхнє певне розмежування як частини і цілого. Висловлюється думка, що емоційність, експресивність, стилістичне забарвлення “доцільно розглядати як видові поняття стосовно родового - оцінності” [17, с.10]. Розрізняють також емоційність “вираження в слові відношення мовця чи до поняття, реалізованого даним словом чи до предмета, пов'язаного з даним словом через його предметну віднесеність” [18, с.146], експресивність, “виражально-зображувальні якості слова, образність” [18, с.146], оцінність, “закладену в слові позитивну чи негативну характеристику людини, предмета, явища” [16,с.66].

Розуміння конотації як “особливого макрокомпонента значення номінативних одиниць, який є інструментом створення експресивного забарвлення” [13, с.121], дозволяє розглядати її як спосіб вираження оцінки, як із видів модальності. На відміну від об'єктивно-часової модальності, що входить у план змісту, оцінна модальність виражає ставлення мовця до всього об'єктивного. Оцінна

модальність – це зв'язок між ціннісною орієнтацією мовця і названою реалією (її ознакою), оцінюваною позитивно чи негативно за будь-яким критерієм відповідно до “стандарту” буття речей, що є в основі норм оцінки [13,с.22-23]. Тому оцінну модальність доцільно розглядати як упорядкований комплекс ознак, що утворюють структуру. Останню визначають ще як модальну рамку, обов'язковими елементами якої виступають: експліцитний або імпліцитний суб'єкт (особа чи соціум, з погляду якого дається оцінка), об'єкт (оцінюваний референт), підстава (критерій, що відображає уявлення суб'єкта про об'єкт) і характер оцінки (абсолютна, естетична, порівняльна) [19, с.21-34]. Зазначимо також, що в оцінній структурі виділяється багато інших елементів, які відображають її складну будову [20, с.54-60]. Конотація може проявлятися в асоціаціях або фіксуватися за допомогою афіксів.

Важливою особливістю категорії оцінки є те, що в ній завжди присутній суб'єктивний фактор, який взаємодіє з об'єктивним. “Вираження чи приписування оцінності (оцінювання), - зауважує О.О. Івін, - є встановленням певного відношення між суб'єктами чи суб'єктом оцінки і її об'єктом” [19, с.12-13].

Структура оцінки об'єднує як імпліцитні, так і експліцитні елементи. До складу оцінної модальної рамки входять елементи трьох типів: ті, які звичайно експлікуються (об'єкт оцінки), елементи переважно імпліцитні (шкала оцінок, оцінний стереотип, аспект оцінки) й елементи, які реалізуються і в експліцитній, і в імпліцитній формі (суб'єкт оцінки, аксіологічні предикати).

На думку Е.Сепіра, для логіки оцінок імпліцитність чи експліцитність не відіграє суттєвої ролі, тоді як для лінгвістичного аналізу оцінок це питання має першочергове значення [21, с.103].

Оцінність відіграє дуже велику роль при безпосередній комунікації, де здебільшого бувають так або інакше зачеплені інтереси учасників.

Оцінність набуває особливих прагматичних характеристик, якщо її об'єктом є учасник акту комунікації – мовець чи адресат або якщо об'єкт оцінки виходить у сферу інтересів того чи іншого: засоби експресивної або афективної оцінки використовують переважно в цих випадках; інтереси мовця щодо адресата мають на увазі, коли пом'якшують категоричність оцінки та ін.

Висновки і перспективи (Discussion). Отже, дослідження категорії оцінки становить особливий інтерес на сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки, коли проблема співвідношення і взаємодії семантики та прагматики стала однією з центральних. Оцінка є модальною рамкою, яка охоплює низку обов'язкових елементів (експліцитних та імпліцитних), зокрема таких, як суб'єкт оцінки, об'єкт оцінки, аксіологічний предикат, аспект оцінки, сам оцінний елемент і, що особливо суттєво, оцінний стереотип і шкалу оцінок. В оцінці семантичній і прагматичній аспекти неподільні, її функціонування відображає злиття семантики (власного значення мовних одиниць, і речення в цілому) та прагматики (умов реалізації процесу комунікації).

Список використаних джерел

1. Лукьянова М.А. О соотношении понятий „экспрессивность”, „эмоциональность”, „оценочность” // Актуальные проблемы лексикологии и словообразования.– Новосибирск: НГУ, 1976.– Вып 5.– С.3–21.
2. Бондарев А.И. О некоторых аспектах лексико-семантического своеобразия оценочных прилагательных // Русский язык для студентов-иностранцев.– М., 1978.– Вып. 18.– С.16-24.

3. Тулина Т. А. Типы предложений с тавтологией главных членов // Исследования по современному русскому языку.– М.: Изд-во Моск. ун-та, 1970.– С.241–256.
4. Воинова Е. И. Предложения с предикативами оценки в ряду соотносительных типов.– Учён. зап. Ленинград. гос. ун-та. Серия филол. наук.– Л., 1973.– Вып 77.– С.19-26.
5. Шинкарук В.Д., Шутак Л.Б. Словотвірна категоризація суб'єктивної оцінки. Монографія. – Чернівці: “Рута”, 2002. – 126 с.
6. Звегильцев В.А. Семасиология. – М.: Изд-во МГУ, 1957. – 321 с.
7. Кирилович Е.Р. Заметки о значении слова // Вопр. языкознания. – 1955. – №3. – С. 71-81.
8. Виноградов В.В. Русский язык. Грамматическое учение о слове. – М.: Высш. шк., 1972. – 614 с.
9. Потебня А.А. Мысль и язык // Эстетика и поэтика. – М.: Искусство, 1976. – 614с.
10. Шмелев Д.Н. Проблемы семантического анализа лексики. – М.: Наука, 1973. – 150 с.
11. Виноградов В.В. Избранные труды. Лексикология и лексикография. – М.: Наука, 1977. – 244 с.
12. Лисиченко Л.А. Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова. – Харків: Вища школа, 1977.- 113 с.
13. Телия В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. – М.: Наука, 1986. – 141 с.
14. Ахматова О.С. Очерки по общей и русской лексикологии. – М.: Учпедгиз, 1957. – 295 с.
15. Кузнецова Э.В. Лексикология русского языка – М.: Высш. шк., 1982. – 152 с.
16. Харченко В.К. Характеристика производных оценочных значений имен существительных в русском языке: Автореф. дис. канд. филол. наук. 10.02.01 / ЛГУ им. А.А Жданова. – Л., 1973. – 181 с.
17. Тараненко А.А. Языковая семантика в её динамических аспектах. К.: Наук. думка, 1989. – 168 с.
18. Апресян Ю.Д. Рациональное и эмоциональное в морали / Под ред. А.И. Титаренко, Е.Л. Дубко. – М.:Изд-во МГУ, 1983. – 156 с.
19. Ивин А.А. Основания логики оценок. – М.: Изд-во МГУ, 1970. – 230 с.
20. Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки (на материале португальского языка). – М.: Наука, 1985. – 226 с.
21. Сепир Э. Язык: введение в изучение речи //Избранные статьи по языкознанию и культурологии.– М.:Прогресс, 1993.– 456 с.

References

1. Lukyanova M.A О sootnoshenii ponyatiy “expresivnost”, “emocionalnost”, “ocenochonst” [The correlation between the concepts of “expressivity”, “emotionality” “evaluative”] // Aktualnie problemy leksykologii i slovoobrazovaniya. – Novosibirsk: NGU, 1976. – Vyp. 5. – S.3–21.
2. Bondarev A.I О nekotoryh aspektah leksiko-semanticheskogo svoeobraziya ocenochnyh prilagatelnyh [Some aspects of the lexical-semantic peculiarities of appraisal adjectives] // Ruskiy yazyk dlya studentov-inostrancev. –M., 1978. – Vyp. 18. – S.16-24.

3. Tulina T.A Tipy predlozeniy s tautologiyey glavnyh chlenov [The types of sentences with tautology of the main members] // Issledovaniya po sovremennomu russkomu yazyku. – M.: Izd-vo Mosk.un-ta, 1970. – S.241–256.
4. Voinova E.I. Predlozheniya s predikativami ocenki v ryadu sootnositelnyh tipov [Sentences with assessment predicatives among the correlative types] – Uchyon.zap. Leningrad. gos. un-ta. Seriya filol.nauk. – L., 1973. – Vyp 77. – S.19-26.
5. Shynkaruk V.D., Shutak L.B Slovtvirna katehoryzaciya subyektivnoyi ocinky [Word building categorization of subjective evaluation]. Monohrafiya. – Chernivci: “Ruta”, 2002. – 126 s.
6. Zvegilcev V.A. Semasiologiya [Semasiology]. – M.: Izd-vo MGU, 1957. – 321 s.
7. Kirilovich E.R. Zametki o znachenii slova [Notes about meaning of the word] // Vopr.yazykoznaneya. – 1955. – №3. – S. 71-81.
8. Vinogradov V.V. Russkiy yazik. Grammaticheskoe uchenie o slove [Russian language. Grammatical studies of a word]. – M.: Vyssh.shk., 1972. – 614 s.
9. Potebnya A.A Mysl` I yazik [Thought and language] // Estetika i poetika. – M.: Isskustvo, 1976. – 614s.
10. Shmelyov D.N. Problemy semanticheskogo analiza leksiki [Semantical analyze of vocabulary problems]. – M.: Nauka, 1973. – 150 s.
11. Vinogradov V.V Izbrannye trudy. Leksikologiya i leksikografiya. [Chosen works. Lexicology and lexicography]. – M.: Nauka, 1977. – 244 s.
12. Lysychenko L.A. Leksykologhiya suchasnoyi ukrayinskoyi movy. Semantychna struktura slova [Lexycology of modern-day Ukrainian language. Semantic structure of the word]. – Harkiv: Vyshcha shkola, 1977. - 113 s.
13. Teliya V.N. Konnotativnyi aspekt semantiki nominativnyh edinic [Connotative aspect of semantics of nominative units]. – M.: Nauka, 1986. – 141 s.
14. Ahmatova O.S. Ocherki po obshchey i russkoy leksikologiyi [Essays on general and Russian lexicology]. – M.: Uchpedgiz, 1957. – 295 s.
15. Kuznecova E.V Leksikologiya russkogo yazyka [Russian language lexicology] – M.: Vysh. shk., 1982. – 152 s.
16. Harchenko V.K Harakterisitka proizvodnyh ocenochnyh znacheniy imen sushchestvitelnyh v russkom yazyke [Characteristic of noun names derived estimates in Russian language]: Avtoref. dis. kand. filol. nauk. 10.02.01 / LGU im. A.A Zhdanova. – L., 1973. – 181 s.
17. Taranenko A.A Yazykovaya semantika v yeyo dinamicheskikh aspektah [The language semantics in its dynamic aspects] K.: Nauk. dumka, 1989. – 168 s.
18. Apresyan Yu.D. Racionalnoe i emocionalnoe v morali [Rational and emotional in moral] / Pod red. A.I. Titarenko, E. L. Dubko. – M.: Izd-vo MGU, 1983. – 156 s.
19. Ivin A.A. Osnovaniya logiki ocenok [Evaluation base logic]. – M.: Izd-vo MGU, 1970. – 230 s.
20. Volf E.M. Funkcionalnaya semantika ocenki (na material portugalskogo yazyka) [Functional semantics assessment (based on Portuguese language)]
21. Sepir E. Yazyk: vvedenie v izucheniye rechi [Language: introduction to the study of speech] // Izbrannye statyi po yazykoznaniyu I kulturologii. – M.:Progress, 1993. – 456 s.

ОЦЕНОЧНЫЙ КОМПОНЕНТ В ЛЕКСИЧЕСКОМ СМЫСЛЕ СЛОВА

В.Д.Шинкарук

Аннотация. В статье проанализированы мнения языковедов относительно категории оценки и определения места и роли оценочного компонента в

лексическом смысле слова; обосновано, что оценочный компонент зависит от экспрессивных и стилистических средств выражения слова, а коннотация как экспрессивно маркирующий микрокомпонент семантики является результатом оценочного восприятия и отражения действительности в процессах номинации; определено, что оценка является модальной рамкой, которая охватывает ряд обязательных элементов (эксплицитных и имплицитных), в частности таких, как субъект оценки, объект оценки, предикат аксиологии, аспект оценки, сам оценочный элемент, оценочный стереотип и шкалу.

Ключевые слова: категория оценки, оценочный компонент, слово, лексический смысл слова, коннотация

EVALUATIVE COMPONENT IN LEXICAL MEANING OF THE WORD

V. D. Shynkaruk

Abstract. *The views of linguists on the evaluative category and defining the place and role of the evaluative component in lexical meaning of the word have been analyzed in the article; it has been proved that the evaluative component depends on the expressive and stylistic word meaning and connotation as expressively marked micro component of semantics is the result of the evaluative perception and representation of reality in the process of nomination; it has been determined that the evaluation is a modal frame that covers a number of mandatory elements (explicit and implicit), in particular such as subject evaluation, project evaluation, axiological predicate, aspect of evaluation, evaluative element itself, evaluative stereotype and the evaluation scale.*

Evaluation attracted the attention of researchers primarily as a category of logic and linguistics. Although a great number of works were devoted to its studying in the mentioned fields of science, many problems are still the object of disputes; others require revision, clarification or adequate interpretation. This is mostly due to the complexity of the evaluation nature itself.

The complexity of the evaluation research as a linguistic category is in its multidimensional nature. It appears primarily as a problem concerning the means of implementation in a particular language. Each language has its own means of evaluation expression; among which lexical, derivational, morphological, syntactic and others means are distinguished. The problem of estimation is of great interest in different languages within a particular means of its expression or as a whole, because it is based on different national evaluative stereotypes.

The problem in relation to the place of the evaluative component in the semantic word structure and its relationship with the expressiveness and connotativeness hasn't still been clearly solved.

The evaluation category is one of the linguistic categories, which is based on the expression of positive / negative attitude to the events, their elements or aspects of implementation.

The interlocutors are very attentive to the manifestations of the evaluative component in the sentence and you can often hear the question "Is it good or bad?". They mean that the speaker didn't clearly express or even conceal his evaluation, thus creating communicative discomfort for interlocutors.

The semantic category of evaluation in the Ukrainian language is very voluminous and complicated structure, which gives the speaker a great choice of evaluative means and methods of its expression. Evaluative component is often available in the sentence with no special indicators; it follows from the general concepts for interlocutors, ideas about "what is good, what is bad" (presupposition).

Choosing the evaluative consciousness activity as a basic factor study of the connotative aspect of nominative unit semantics is caused by the primary connotation function – influence function, directly and closely related to the language pragmatics. This

effect is achieved in the process of interlocutor informing about some value importance of the element or piece of reality for the addressee, which they are talking about,

Whereas the expressive coloring mostly associated with axiological attitude, its structure was reviewed in order to establish in what form it organizes connotation and what specifics of this relationship as a structural component is that determines its nature and function.

The evaluation structure integrates both implicit and explicit elements. The structure of modal evaluation framework includes elements of three types: those that are usually explicated (evaluation object), mostly implicit elements (scale of evaluation, evaluation stereotype, evaluation aspect) and elements that are implemented both in explicit and implicit forms (subject of evaluation, axiological predicates).

The evaluation elements play a very important role in direct communication, where it somehow affects the interests of the participants.

The evaluation elements acquire special characteristics if their object is a member of communication – the speaker or the addressee or if the object of evaluation goes into the area of interest of one or another: means of the emotional or expressive evaluation are used mainly in these cases; the interests of the speaker on the recipient have in mind when milden the evaluation categorical and others.

Thus, the study of evaluation category is of special interest at the present stage of linguistic science, when the correlation and interaction of semantics and pragmatics has become one of the key problems. Evaluation is a modal frame that covers a number of mandatory elements (explicit and implicit), in particular such as subject evaluation, project evaluation, axiological predicate, aspect of evaluation, evaluative element itself, evaluative stereotype and the evaluation scale. In evaluation the semantic and pragmatic aspects are inseparable, its functioning reflects the fusion of semantics (meaning of language units, and the sentence as a whole) and pragmatic (conditions of the communication process implementation).

Keywords: *evaluation category, evaluative component, word, lexical meaning of the word, connotation, expressive and stylistic word meaning*

808.3+808.2:801

П. О. ЛАВРОВСЬКИЙ ПРО ПРИРОДУ Й ПОХОДЖЕННЯ РЕДУКОВАНИХ ГОЛОСНИХ

В. А. ГЛУЩЕНКО, доктор філологічних наук, професор
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
(м. Слов'янськ)
E-mail: sdpunauka@ukr.net

Анотація. Плідно вивчаючи історію фонетичних явищ східнослов'янських мов, П. О. Лавровський зробив вагомий внесок у дослідження природи й походження редукованих голосних **ъ, ь** у давньоруській мові. Слідом за О. Х. Востоковим та І. І. Срезневським Лавровський розглядав **ъ, ь** як праслов'янську спадщину в давньоруській мові. На думку Лавровського, термін Востокова напівголосні є не зовсім вдалим; стосовно до **ъ, ь** треба говорити про голосні звуки. Лавровський довів, що Г. П. Павський, говорячи про «придихи», фактично відстоює консонантну природу **ъ і ь**. Водночас Павський писав про те, що літери **ъ і ь** використовувалися